Kvittering på innsendt svar på Høring Forslag til endringer i opplæringsloven og privatskoleloven om å innføre krav om at trykte læremidler mv. skal være tilgjengelige i opplæringen i grunnskolen

Saksnummer: 26/3224
Sak: Høring Forslag til endringer i opplæringsloven og privatskoleloven om å innføre krav om at trykte læremidler mv. skal være tilgjengelige i opplæringen i grunnskolen
Levert: 18.09.2026 13:21
Svartype: Med merknader
Jeg svarte som: Arbeidstakerorganisasjon
Avsender: Utdanningsforbundet
Kontaktperson: Mathias Myhrvold-Hanssen
Kontakt e-post: mathias.myhrvold-hanssen@utdanningsforbundet.no

---

Høringssvar – forslag til endringer i opplæringsloven og privatskoleloven om å innføre krav om at trykte læremidler mv. skal være tilgjengelig i grunnskolen

Utdanningsforbundet takker for muligheten til å avgi høringssvar på høringen fra Kunnskapsdepartementet om forslag til endringer i lov 9. juni 2023 nr. 30 om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) og lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skoler med rett til statstilskot (privatskolelova).

Departementet foreslår å regulere tilgangen til trykte læremidler og trykte læringsressurser i grunnskolen. Formålet med forslaget er å sørge for en bedre balanse mellom trykte og digitale læremidler. Departementet foreslår at det innføres et lovkrav om at trykte læremidler og læringsressurser skal være tilgjengelige i opplæringen i grunnskolen.

Forslaget til regler gjelder offentlige skoler og skoler godkjent etter privatskoleloven. Forslaget er begrenset til å gjelde opplæringen i grunnskolen.

Utdanningsforbundet er positiv til forslaget om å regulere tilgangen til trykte læremidler og trykte læringsressurser i grunnskolen. Vi har lenge etterlyst en bedre og reell balanse mellom trykte og digitale læremidler, og bedre rammer for læreres og skolelederes reelle mulighet til å velge de læremidlene som er mest relevante for elevenes læring og for den konkrete undervisningssituasjonen. At regjeringen nå foreslår å presisere opplæringsloven § 15-6 slik at kommunene skal sørge for at trykte læremidler og læringsressurser er tilgjengelige i opplæringen i grunnskolen, er derfor et steg i riktig retning. Samtidig mener Utdanningsforbundet at forslaget er for lite forpliktende og for smalt innrettet. Bestemmelsen burde etter vårt syn vært utvidet til å gjelde flere nivåer i opplæringen, inkludert voksenopplæringen. Skal lovendringen få reell betydning for elever og lærere, må den følges av tydeligere forventninger, tilstrekkelig finansiering og respekt for lærerprofesjonens faglige vurderinger.

Utdanningsforbundets utgangspunkt

Utdanningsforbundet mener at lærerprofesjonen på alle nivåer, også på den enkelte skole, må ha reell innflytelse til å velge ut, evaluere og videreutvikle læremidler og læringsressurser. Det er også et sentralt poeng for Utdanningsforbundet at læremidler og læringsressurser er universelt utformet og tilgjengelig på elevenes målform, samiske språk, punktskrift og for elever med behov for alternativ supplerende kommunikasjon. Dette er et viktig prinsipielt utgangspunkt for vurderingen av lovforslaget: Tilgang til læremidler handler ikke bare om hvorvidt en bok eller ressurs finnes i noen eksemplarer på en skole, men om lærere faktisk har tilgang til et bredt repertoar av relevante, oppdaterte og varierte læremidler som kan brukes i ordinær undervisning og for elever med behov for individuell tilrettelegging. Det handler også om at lærere må ha profesjonelt handlingsrom til å velge mellom analoge og digitale ressurser ut fra fag, alder, leseutvikling, elevforutsetninger og undervisningens formål.

Gode læremidler handler om kvalitet, variasjon og lærernes profesjonelle handlingsrom. Elevene trenger tilgang til et mangfold av læremidler og læringsressurser, både trykte og digitale, som er faglig oppdaterte og støtter god undervisning. Trykte læremidler kan være særlig viktige for lesing, fordypning, konsentrasjon og progresjon over tid, mens digitale læremidler kan gi andre former for variasjon, tilpasning og tilgang. Spørsmålet bør derfor ikke forstås som et enten–eller mellom skjerm og bok, men som et spørsmål om hvordan skolen sikres en tilstrekkelig bred læremiddelbase og hvordan lærerne gis reell mulighet til å gjøre gode profesjonsfaglige valg.

Utdanningsforbundets egne undersøkelser viser at behovet for en tydeligere og mer forpliktende læremiddelpolitikk på nasjonalt nivå er godt dokumentert. Da vi spurte våre arbeidsplasstillitsvalgte om dette i 2023 kom det fram at innføringen av LK20 førte til et stort behov for nye læremidler, både digitale og analoge. Undersøkelsen viste at lærere ønsket å bruke både digitale og analoge ressurser, og at halvparten av de arbeidsplasstillitsvalgte svarte at det var planlagt innkjøp av begge deler. Samtidig viste undersøkelsen forskjeller mellom skoleslag og ulik grad av lærerinnflytelse i valg og innføring av læremidler og systemer[1].

I en senere undersøkelse fra 2024 forsterkes dette bildet.Lærere rapporterer at de ønsker seg en kombinasjon av digitale og trykte læremidler. Undersøkelsen viser samtidig at skoleinnkjøpene ikke alltid samsvarer med lærernes ønsker og behov. Halvparten av lærerne oppgir at de har oppdaterte læremidler i sine fag, mens 28 prosent svarer at de ikke har det. Læremidlene er i minst grad fornyet i grunnskolen, og 34 prosent av lærerne svarer at de i liten eller svært liten grad står fritt til å velge læremidler. Dette viser at utfordringen ikke bare er om trykte læremidler formelt sett finnes, men om lærerne faktisk har tilgang til oppdaterte læremidler og et reelt profesjonelt handlingsrom i undervisningen[2].

Funn fra nevnte undersøkelse står i sterk kontrast til kunnskapsgrunnlaget som Kunnskapsdepartementet har lagt til grunn, hvor kilden er spørsmål til skole-Norge gjennomført samme tidsrom som våre undersøkelser (høsten 2023 og høsten 2024). Respondentgruppene i disse undersøkelsene er skoleledere i grunnskolen og videregående skole, i tillegg til respondenter på kommunalt og fylkeskommunalt nivå (tidligere omtalt som skoleeier). Ingen lærere er spurt. I disse spørreundersøkelsene hevdes det at praksisen for samarbeid og deltakelse **i** beslutningsprosesser rundt læremidler er sterk i grunnskolen.

Basert på bakgrunnen for forslaget og av hensyn til funn fra egne undersøkelser

mener Utdanningsforbundet det er grunnlag for et mer forpliktende forslag.

Forslaget må være mer forpliktende

Utdanningsforbundet mener at lovforslaget slik det foreligger, ikke i tilstrekkelig grad sikrer at elevene får reell tilgang til trykte læremidler og læringsressurser. Formuleringen om at trykte læremidler og læringsressurser skal være «tilgjengelige» kan i praksis tolkes svakt dersom den ikke følges av tydelige forventninger til omfang, kvalitet, oppdatering og bruksmulighet. Det må ikke bli tilstrekkelig at skolen har enkelte trykte ressurser tilgjengelig et sted, dersom disse ikke dekker fagene, ikke er oppdaterte, ikke finnes i et omfang som gjør dem anvendelige i undervisningen, eller ikke kan benyttes av elevene når læreren vurderer at det er pedagogisk riktig.

Dette er også viktig av hensyn til likeverdig opplæring. Uten tydeligere nasjonale krav og tilstrekkelige økonomiske rammer kan lovendringen føre til store lokale forskjeller. Dette vil ikke være i samsvar med regjeringens målsetting om en opprusting av fellesskolen. Kommuner med presset økonomi kan komme til å oppfylle kravet på et minimumsnivå, mens andre kommuner vil ha bedre forutsetninger for å sikre et bredt og oppdatert utvalg av læremidler. En lovfesting som skal gi alle elever bedre tilgang til trykte læremidler, må derfor utformes slik at den reduserer – og ikke sementerer – ulikheter mellom kommuner og skoler.

Fellesskoleutvalgets forslag peker i riktig retning

Utdanningsforbundet vil også vise til Fellesskoleutvalgets utredning *Fellesskolen – bærebjelken i framtidens samfunn*. I kapittel 14.1.5, side 323, omtaler utvalget behovet for å sikre elevene tilgang til trykte læremidler. Slik Utdanningsforbundet leser utvalgets forslag, peker det i retning av en mer ambisiøs og mer forpliktende ordning enn det departementets forslag innebærer. Fellesskoleutvalgets tilnærming understreker at tilgang til trykte læremidler ikke bare bør være en generell tilgjengelighetsplikt, men en del av en bredere politikk for kvalitet, likeverdighet og profesjonelt handlingsrom i fellesskolen.

Departementets forslag bør derfor styrkes i lys av Fellesskoleutvalgets vurderinger. Etter Utdanningsforbundets syn bør lovarbeidet tydeligere slå fast at elever skal ha tilgang til trykte læremidler i et omfang og av en kvalitet som gjør dem reelt anvendelige i opplæringen. Dette må gjelde både i fag der trykte læremidler er særlig viktige for lesing, skriving og fordypning, og i situasjoner der læreren vurderer at analoge læremidler gir best støtte for læring. En slik presisering vil være bedre i samsvar med målet om en mer praktisk, variert og likeverdig skole.

Økonomiske og administrative konsekvenser må utredes bedre

Utdanningsforbundet støtter departementets understrekning av at opplæringslovens § 15-6 allerede i dag forplikter kommunene til å sikre at skolene har tilgang til nødvendig utstyr, inventar og læremidler i opplæringen, og at kommunene allerede i dag er kompensert for dette gjennom kommunerammen. Det å sørge for at elevene har nødvendig tilgang til et helt ordinært læremiddel som f.eks. lærebøker, burde vært en så selvfølgelig del av denne plikten at ytterligere finansiering strengt tatt ikke burde vært nødvendig.

Høringsnotatet og tilbakemeldinger fra våre medlemmer viser at dette dessverre er langt fra den reelle situasjonen i skolene i dag. Utdanningsforbundet støtter derfor departementets vurdering om at det er nødvendig å styrke finansieringen av skolene

for å sikre at elevenes tilgang til trykte læremidler blir bedre.

Kostnader til trykte læremidler gjelder både innkjøp av oppdaterte læremidler, utskifting av utdaterte ressurser, tilgang i tilstrekkelig antall, lagring, forvaltning og nødvendig lokal organisering. Kostnadene må også ses i sammenheng med pågående og varslede endringer i læreplaner, nasjonale anbefalinger om skjermbruk og kunstig intelligens, og forventninger om en mer praktisk og variert skole. Samlet kan dette påvirke læremiddelsituasjonen betydelig, samtidig vil Utdanningsforbundet advare mot at trykte læremidler finansieres ved en enkel omprioritering bort fra digitale løsninger.

I høringsnotatet legges det til grunn at det øremerkede tilskuddet til trykte læremidler, som utgjør om lag 140 millioner i 2026, i vesentlig grad vil bidra til å dekke kommunens merkostnader.Uten en grundigere analyse av det faktiske behovet i skolene er det vanskelig å vurdere om dette faktisk er tilstrekkelig. Utdanningsforbundet etterlyser derfor en tydeligere kvantitativ vurdering av hva det vil koste å oppfylle lovkravet på en måte som faktisk gir elever og lærere bedre tilgang til trykte læremidler. Vi vil videre peke på Fellesskoleutvalgets mer forpliktende forslag der de estimerer en kostnadsramme som langt overstiger nivået på dagens tilskudd til trykte læremidler.

I høringsnotatet mener departementet at det er naturlig å vurdere om det øremerkede tilskuddet til innkjøp av trykte læremidler skal innlemmes i rammetilskuddet. Utdanningsforbundet er enig i at dette ville vært en mulig løsning hvis forslaget var forpliktende nok for kommunene. Utdanningsforbundet mener departementets forslag dessverre ikke er forpliktende nok. Å innlemme dette tilskuddet til trykte læremidler i rammetilskuddet innebærer derfor en betydelig risiko for at midlene blir anvendt til andre formål og at de gode intensjonene bak forslaget ikke blir oppfylt.

Utdanningsforbundet støtter at forslaget også skal gjelde for private skoler. Utdanningsforbundet er enig i at kompensasjonen for regelverksendringen vil gjenspeiles i tilskuddsgrunnlaget over tid. Utdanningsforbundet vil allikevel peke på at det er et toårig etterslep i grunnlaget som inngår i tilskuddsberegningen, og at dette betyr at privatskolene vil være underfinansierte de to første årene etter at ordningen innføres. Utdanningsforbundet mener derfor at departementet burde vurdert en overgangsordning for de private skolene. Dette vil sikre at elevene på private skoler får bedret sin tilgang til trykte læremidler, og at de private skolene får finansiering samtidig som de offentlige skolene.

Samlet vurdering

Samlet mener Utdanningsforbundet at lovforslaget bør styrkes slik at det tydeligere sikrer elevenes reelle tilgang til oppdaterte trykte læremidler, og ikke bare etablerer en generell tilgjengelighetsplikt. Kravet bør knyttes til læremidlenes kvalitet, omfang og anvendelighet i den ordinære undervisningen, slik at lærere faktisk kan bruke trykte læremidler og læringsressurser når det er pedagogisk hensiktsmessig. Lærerprofesjonens rolle i valg, vurdering og videreutvikling av læremidler og læringsressurser må tydeliggjøres, og departementet bør utrede de økonomiske og administrative konsekvensene grundigere og sikre finansiering som gjør det mulig for kommunene å oppfylle kravet. Forslaget bør også vurderes i lys av Fellesskoleutvalgets mer ambisiøse anbefalinger om elevenes tilgang til trykte læremidler. Etter Utdanningsforbundets syn bør lovarbeidet inngå i en bredere nasjonal læremiddelpolitikk som sikrer balanse mellom trykte og digitale læremidler

og læringsressurser, likeverdig tilgang for elever og større profesjonelt handlingsrom for lærere og skoleledere.

---

[1] Læremiddelsituasjonen i norsk skule: arbeidsplasstillitsvalde si vurdering

[2] Er læreplanen LK20/LK20S innført i norsk skule? Lærarar si vurdering

Alle svar må gjennom en manuell godkjenning før de blir synlige på regjeringen.no.